

BEGINSELPROGRAM

VAN DE

VOLKSPARTIJ

VOOR

VRIJHEID EN
DEMOCRATIE

ALGEMENE BEGINSELEN

Artikel 1.

De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie wenst als liberale partij het verenigingspunt te zijn van alle Nederlanders die de overtuiging hebben dat vrijheid, verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid en sociale gerechtigheid de fundamenteën behoren te zijn van elke samenleving; de uit deze overtuiging voortvloeiende beginselen, die in dit program zijn neergelegd, aanvaarden zij als uitgangspunt van hun staatkundig streven.

De partij erkent volledig dat er voor vrijwel elke individuele mens een nauw verband bestaat tussen levensbeschouwing en staatkundig beginsel. Gelijk inzicht aangaande dit beginsel is echter zeer wel mogelijk, ook indien verschil van mening bestaat omtrent de diepste levensgrond. De geestelijke overtuiging, waaruit dit staatkundig beginsel voortkomt, aan het individuele geweten overlatend, acht de partij gemeenschappelijk inzicht aangaande dit staatkundig beginsel de beste waarborg voor vruchtdragend samengaan in dezelfde staatkundige organisatie.

Artikel 2.

Het behoort tot de belangrijkste plichten van politieke partijen mede te werken aan de staatkundige vorming van de staatsburgers. Daarbij dienen zij uit te gaan van de opvatting dat de Nederlandse staatsburgers in hun verscheidenheid een eenheid moeten vormen als volk en dat allen zich dus in de eerste plaats Nederlander en pas daarna lid van een politieke partij behoren te voelen.

Voorts dient verkondiging van eigen overtuiging gepaard te gaan met het betrachten van verdraagzaamheid tegenover andersdenkenden en met bereidheid tot samenwerking op alle terreinen waarop mensen van verschillende richting kunnen samengaan.

Artikel 3.

De partij ziet de Nederlandse samenleving bovenal gedragen door de geest van christendom en humanisme. Het is haar overtuiging dat de zedelijke beginselen daarvan aan de Westerse samenleving in het algemeen en aan de Nederlandse samenleving in het bijzonder ten grondslag liggen en dat zij deze behoren te blijven kenmerken.

Artikel 4.

De partij beschouwt de vrijheid van de mens, die naar zijn aard bestemd is als vrije persoonlijkheid in gemeenschap te leven, als het kostbaarste goed. Zij ziet de vrije menselijke geest als de levenskracht der gemeenschap. Zij wenst dan ook de vrije geestelijke en maatschappelijke ontplooiing van alle mensen zonder onderscheid naar geestelijke overtuiging, nationaliteit, geslacht, ras, huidskleur, taal of maatschappelijke positie met kracht te bevorderen.

Zij beschouwt de uit het gemeenschapsverband voortvloeiende gebondenheid van de individuele mens niet als een beperking van zijn vrijheid, maar als een onmisbare voorwaarde om die vrijheid rechtens en feitelijk te verwezenlijken. Zij verlangt dat bij het bepalen van de mate en vorm dier gebondenheid steeds als doel voor ogen zal staan het waarborgen van een zo groot mogelijke geestelijke, staatkundige en maatschappelijke vrijheid voor allen.

Werkelijke vrijheid kan alleen bestaan indien zij gepaard gaat

met verantwoordelijkheidsgevoel. Dit gevoel behoort tot uitdrukking te komen enerzijds in het besef van de plicht tot ontwikkeling van eigen zelfstandige kracht, anderzijds in het hebben van een open oog voor de rechten en belangen van de medemens.

Artikel 5.

De geestelijke vrijheid behoort in de rij der vrijheden de eerste plaats in te nemen. Beperking van deze vrijheid is alleen toelaatbaar voor zover zij onvermijdelijk is ter verzekering van de vrijheid van anderen of tot handhaving van algemeen erkende zedelijke normen.

Ter verzekering van de staatkundige vrijheid behoort het gezag van de overheid, zowel in hogere als in lagere gezagsgemeenschappen, te zijn ontleend aan het vertrouwen van vertegenwoordigende lichamen die democratisch zijn samengesteld.

De maatschappelijke vrijheid kan slechts worden verzekerd door samenwerking, gericht op het bereiken van sociale gerechtigheid voor alle bevolkingsgroepen.

Bij het streven naar verwezenlijking van al deze vrijheden behoort richtsnoer te zijn de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die op 10 december 1948 door de Derde Algemene Vergadering van de Verenigde Naties werd aangenomen. *

* De tekst van deze Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is een onverbrekelijk aan dit beginselprogramma verbonden bijlage.

STAATKUNDIGE BEGINSELEN

Artikel 6.

De partij acht de staatkundige vrijheid het best gewaarborgd door de parlementair-democratische regeringsvorm, waarbij de constitutionele monarchie onder het nationaal koningshuis van Oranje, zoals deze zich in onze geschiedenis heeft ontwikkeld, de meest aangewezen staatsvorm is.

Tot de onaantastbare staatkundige beginselen behoren in het bijzonder:

1. de onschendbaarheid van de Koning;
2. de zelfstandige, volledige verantwoordelijkheid, zowel collectief als individueel, van de ministers aan de Staten-Generaal, met uitsluiting, zowel in theorie als in de praktijk, van iedere gedachte aan een mandaatsverhouding tussen de regering en de volksvertegenwoordiging;
3. de erkenning van de volledige zelfstandigheid, zowel van ministers als van volksvertegenwoordigers, tegenover de staatkundige partij en de maatschappelijke organisaties waartoe zij behoren;
4. zo groot mogelijke openbaarheid bij de behandeling van de zaken in de vertegenwoordigende organen van alle publiekrechtelijke lichamen.

Artikel 7.

De partij streeft op alle daarvoor in aanmerking komende terreinen van staatkundige en maatschappelijke werkzaamheid naar decentralisatie, daar eigen werkzaamheid van de burgers in kleine gemeenschappen de ontwikkeling van zelfstandige kracht en burgerzin bevordert. Hierbij dienen de bestuursseenheden groot genoeg te zijn om bestuurskracht, deskundigheid en een doelmatig beheer te waarborgen.

Artikel 8.

De partij verlangt dat voortdurend aandacht wordt gegeven aan de handhaving en verdere ontwikkeling van de rechtsstaat. De wezen-

lijke kenmerken daarvan ziet zij bovenal in het beginsel van gelijkheid van recht voor alle staatsburgers, in de onverzwakte handhaving der grondrechten en in de verzekering van een onafhankelijke rechtsbedeling, mede ter bescherming tegen de overheid.

Artikel 9.

In de koninkrijksverhoudingen streeft de partij naar versteviging van de banden tussen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen als een vrijwillige gemeenschap van rijkdelen waarin zij de eigen belangen zelfstandig behartigen en op voet van gelijkwaardigheid de gemeenschappelijke belangen verzorgen en elkaar bijstand verlenen.

BUITENLANDS BELEID

Artikel 10.

De partij verlangt, zowel in het kader van de Verenigde Naties als in ander verband, medewerking aan iedere poging tot versteviging van de internationale rechtsorde.

Ter handhaving van die rechtsorde acht zij de instandhouding van een modern toegeruste krijgsmacht noodzakelijk. Evenals op ander gebied acht zij daarbij samenwerking in Atlantisch verband geboden.

Artikel 11.

De partij ondersteunt iedere poging om onder doeltreffende internationale controle te komen tot het tegengaan van de verspreiding van kernwapens en tot algemene en volledige ontwapening; zij wijst eenzijdige ontwapening van de hand.

Artikel 12.

De partij acht het in de eerste plaats uit overwegingen van verantwoordelijkheid en sociale gerechtigheid alsmede ter verzekering van de vrede en de welvaart in de wereld noodzakelijk, dat op doelmatige wijze hulp op ruime schaal wordt verleend aan ontwikkelingsgebieden. Deze hulp moet steeds gericht zijn op de ontplooiing van eigen krachten van de volkeren dezer gebieden.

Artikel 13.

De partij streeft naar Europese integratie, mits op democratische grondslag en met vermindering van continentale blokvorming. Daarbij staat haar voor ogen een verenigd Europa, waarin de uitvoerende macht voor haar beleid verantwoordelijk is aan een door rechtstreekse verkiezingen samengesteld Europees parlement met hetwelk zij te zamen de wetgevende macht vormt. Het gemeenschapsrecht dient te worden verzekerd door een Hof van Justitie.

De partij streeft naar het bereiken van samenwerking van alle Europese liberale groeperingen opdat dit nieuwe Europa zoveel mogelijk op liberale grondslagen zal worden gevestigd.

MAATSCHAPPELIJKE BEGINSELEN

Artikel 14.

Ervan overtuigd dat het gezin de kern is van de samenleving, verlangt de partij dat zijn morele en materiële bescherming zoveel mogelijk wordt versterkt.

De bepaling van de gezinsgrootte behoort uitsluitend tot de verantwoordelijkheid van de echtgenoten. De overheid dient niets in de weg te leggen aan degenen, die op verantwoorde wijze middelen verschaffen om niet-gewenste gezinsuitbreiding te voorkomen. Zij behoort het werk van instellingen die daartoe voorlichting geven te steunen.

Artikel 15.

De partij streeft naar maatschappelijke verhoudingen die aan alle leden der maatschappij gelijke kansen bieden op zo groot mogelijke ontplooiing en de verwerving van een volwaardige plaats in de samenleving, passend bij ieders aanleg en bekwaamheden. De eigen verantwoordelijkheid in heden en toekomst staat daarbij voorop.

Daarnaast zijn collectieve maatregelen nodig, te weten een stelsel van sociale verzekering en voorzieningen van overheidswege tegen risico's en kosten voor zover deze de draagkracht van de enkeling te boven blijven gaan. In het bijzonder dient de overheid te waken voor de belangen van hen die niet meer aan het arbeidsproces kunnen deelnemen.

Voorts heeft de overheid de rechtsplicht tot financiële bijstand waar niet kan worden voorzien in de noodzakelijke kosten van het bestaan. Tevens dient de overheid steun te verlenen aan hen die zich niet uit eigen middelen een verantwoorde woongelegenheden in overeenstemming met de gezinsgrootte en met de eisen van de tijd kunnen verschaffen. Bij dit alles dient te worden bevorderd dat de individuele mens in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid kan dragen.

Artikel 16.

Eigen bezit vergroot de bewegingsvrijheid van de mens en versterkt zijn vermogen om verantwoordelijkheid te dragen. Bezitsvorming dient daarom te worden bevorderd.

De partij acht het eigendomsrecht onmisbaar, maar meent dat de wijze waarop het mag worden uitgeoefend moet worden aangepast aan de maatschappelijke ontwikkeling.

Artikel 17.

Bestaande maatschappelijke verhoudingen zijn steeds een fase in de historische ontwikkeling. Kenmerkend voor de ontwikkeling sedert het eind van de vorige eeuw is de geleidelijke verdringing van het extreme individualisme door toenemende organisatie. Deze organisatie zal haar doel het best bereiken als zij opkomt in het vrije maatschappelijke leven. De overheid zal daarom, ter voorkoming van verstarring, de vrije ontwikkeling van maatschappelijke organisaties dienen te bevorderen. Zij zal haar rechtstreekse bemoeiingen moeten beëindigen als haar taak door deze organisaties kan worden overgenomen. Wel zal zij corrigerend moeten ingrijpen wanneer een maatschappelijke organisatie door te eenzijdige bevordering van een groepsbelang de belangen van andere groepen dreigt te schaden.

Artikel 18.

De partij beschouwt het als de plicht van de overheid naar vermogen bij te dragen tot een harmonische behartiging van de belangen van de onderscheiden groepen waaruit de samenleving bestaat. Dit houdt in dat de overheid haar beleid mede dient te richten op de gezonde ontwikkeling van zelfstandige beroepsuitoefening, van een zelfstandige middenstand en van een zelfstandige boerenstand, welke groepen voor de volkskracht grote waarde hebben.

RUIMTELIJKE ORDENING EN WONINGBOUW

Artikel 19.

Ten einde te voorkomen dat de vrijheid en het welzijn van de mens door de beperktheid van de beschikbare ruimte in gevaar komen, verlangt de partij een krachtig beleid inzake ruimtelijke ordening. De overheid dient daarbij een evenwichtig gebruik van de beschikbare ruimte te bevorderen voor woningbouw, agrarische bedrijfsuitoefening, verkeer, industrievestiging, havenaanleg, recreatie en andere bestemmingen. Verontreiniging van bodem, water en lucht dient zoveel mogelijk te worden bestreden. Bij het voeren van dit beleid in het belang van de gemeenschap behoren individuele rechten te worden gewaarborgd.

Artikel 20.

De partij spreekt zich in beginsel uit voor particuliere woningbouw.

Ten einde huur en woongerief zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen dient de huurbepaling op de vrije markt plaats te vinden. De overheid behoort slechts regelend op te treden indien en voor zolang een tekort aan woningen de normale verhoudingen op de woningmarkt ernstig verstoort.

ONDERWIJS, CULTUUR EN ONTSPANNING

Artikel 21.

Voor de ontplooiing van het individu is goed onderwijs noodzakelijk. Ieder dient in de gelegenheid te worden gesteld het onderwijs te volgen dat overeenkomt met zijn aanleg. De overheid is verplicht zoveel mogelijk gelegenheid te verschaffen aan een ieder tot het ontwikkelen van zijn bekwaamheden.

De doelstellingen van het onderwijs dienen te zijn niet alleen verstandelijke ontwikkeling en lichamelijke opvoeding, maar ook karaktervorming en opvoeding tot staatsburger.

Onder volledige erkenning van het recht van de ouders op vrije schoolkeuze hecht de partij grote betekenis aan de instandhouding en verdere ontwikkeling van inrichtingen van openbaar onderwijs als ontmoetingsplaats van de verschillende groepen van ons volk. Zij aanvaardt in volle omvang de financiële gelijkstelling tussen het openbaar en het bijzonder onderwijs, mits deze voor alle takken van onderwijs op zodanige wijze wordt toegepast dat elke vorm van achterstelling van het openbaar onderwijs wordt vermeden.

Artikel 22.

Doordrongen van de grote betekenis van een zo sterk mogelijke culturele ontwikkeling van ons volk, verlangt de partij een doelbewust beleid ten aanzien van de cultuur. Deze dient, mede ter handhaving van het Nederlands geestesmerk, in al haar facetten tot haar recht te kunnen komen, zonder dat in enig opzicht een cultuurpatroon wordt opgelegd.

De overheid behoort daartoe voor culturele uitingen zo gunstig mogelijke omstandigheden te bevorderen door de scheppende mens de kans te bieden zich in vrijheid te ontplooien en door ervoor te zorgen dat de bevolking in al haar geledingen deel kan hebben aan de uitingen van de cultuur.

Artikel 23.

Ook op het gebied van radio en televisie keert de partij zich tegen ieder streven naar het vestigen of handhaven van monopolistische posities. Daartoe verlangt zij regelingen op nationale basis, die rekening houden enerzijds met de behoeften aan geestelijke, culturele en wetenschappelijke uitzendingen en het verlangen naar ontspanning, anderzijds met de beginselen van geestelijke vrijheid en van gelijk recht voor alle stromingen.

Artikel 24.

De partij wenst mede in verband met de toeneming van de vrije tijd, dat de overheid op zo ruim mogelijke schaal verantwoorde voorzieningen treft voor alle vormen van recreatie, sport en andere vrije-tijdsbestedingen. Particuliere initiatieven op deze gebieden dienen te worden gesteund.

SOCIAAL-ECONOMISCH BESTEL

Artikel 25.

Op het terrein van de stoffelijke welvaart streeft de partij naar maatschappelijke verhoudingen die sociaal gerechtvaardigd en economisch verantwoord zijn. Zij acht deze het best te verwezenlijken in een maatschappij die het private bezit van de produktiemiddelen alsmede de ondernemingsgewijze produktie en distributie met vrije loon- en prijsvorming als beginsel stelt. Zij wijst derhalve nationalisatie en socialisatie af.

De partij erkent evenwel dat voor bedrijven van openbaar nut, in het bijzonder wanneer deze een monopolistisch karakter dragen, de vorm van direct of indirect overheidsbedrijf de voorkeur kan verdienen.

Voorts mag de overheid slechts bedrijven exploiteren of daarin deelnemen indien en voor zover dit zowel sociaal als economisch noodzakelijk en onvermijdelijk is, omdat anders de overheid zou worden tot een te grote economische machthebber en daarmee tot een bedreiging van de vrijheid.

Artikel 26.

Het overheidsbeleid zal voortdurend gericht moeten zijn op:

- krachtige en evenwichtige groei van het economisch leven ten einde, met een zo rechtvaardig mogelijke spreiding van de welvaart in het heden, een zo groot mogelijke toeneming van de welvaart in de toekomst te bevorderen, waarbij het beginsel van beloning naar prestatie richtsnoer moet zijn;
- zo volledig mogelijke werkgelegenheid, waarbij wordt gestreefd naar een beloning die een verantwoorde bestaansmogelijkheid van de werkende mens en zijn gezin waarborgt en tevens de mogelijkheid biedt tot bezitsvorming;
- handhaving van de koopkracht van het geld.

Artikel 27.

De budgettaire, fiscale en monetaire politiek moet mede gericht zijn op de in het vorige artikel gestelde doeleinden.

In de begrotingspolitiek is voortdurende afweging van prioriteiten vereist. De overheid dient hierbij zorgvuldig te letten enerzijds op de betekenis van de overheidsuitgaven in hun onderlinge verhouding, anderzijds op het totaal van deze uitgaven en de daaruit voortvloeiende beperking van de particuliere bestedingen.

Bij de belastingpolitiek moet in de eerste plaats worden gestreefd naar een zo rechtvaardig mogelijke verdeling van de lasten en daarnaast naar doelmatigheid in de heffing. Met inachtneming hiervan moet het belastingstelsel zodanig zijn dat de individuele mens zich door inspanning, initiatief en bezitsvorming kan ontplooiën. Mede daardoor zal de belastingpolitiek een evenwichtige groei van het economisch leven moeten bevorderen.

De monetaire politiek zal op globale wijze moeten worden gevoerd, waarbij ingrijpen door de overheid in de kredietverlening aan afzonderlijke bedrijven en bedrijfstakken dient te worden vermeden.

Artikel 28.

De partij ziet in het bevorderen van een gezonde concurrentie het beste middel om het economisch proces zo doelmatig mogelijk te laten verlopen. Daarbij past derhalve, mede in het belang van de consument, een evenwichtig mededingingsbeleid.

De partij erkent dat een bevoegdheid van de overheid om in prijzen en lonen in te grijpen niet kan worden gemist, maar meent dat deze alleen mag worden gebruikt ter beheersing van de conjunctuur en ter bepaling van een minimumloon.

Artikel 29.

Binnen de afzonderlijke onderneming behoort een goed overleg te bestaan met de werknemers ook over aangelegenheden van economische aard; hierbij behoort de eigen verantwoordelijkheid van de ondernemer, welke een zelfstandig beslissingsrecht inhoudt, onaangetaast te blijven.

Aan het behoud van de koopkracht der pensioenaanspraken dient eenzelfde prioriteit te worden gegeven als aan andere arbeidskosten.

Zij die in een onderneming werkzaam zijn behoren belang te hebben bij de uitkomsten daarvan.

Artikel 30.

In dit modern economisch liberalisme is de mogelijkheid gelegen voor de verwezenlijking van ware maatschappelijke vrijheid. De partij verwierpt derhalve de klassieke leer der staatsonthouding waarvan de toepassing niet kan leiden tot de maatschappelijke harmonie die haar aanhangers er destijds van hebben verwacht. Evenmin acht zij een maatschappij aanvaardbaar waarin de staat meer macht tot zich zal hebben getrokken dan voor verwezenlijking van de hierboven gestelde doeleinden noodzakelijk is.

(Vastgesteld door de Algemene Vergadering op 22 januari 1966 en nader geredigeerd door de Partijraad op 25 Juni 1966.)